

Josip Vrandečić
 Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Viški boj u kontekstu europske geopolitike

Članak prikazuje europsko diplomatsko ozračje koje je vladalo uoči Viške bitke. Bitka je vođena u okviru kratkog rata 1866. godine u kojem su se borile Pruska i Italija protiv Austrije. Ratu je prethodila složena diplomatska priprema tijekom koje je pruski kancelar Bismarck nastojao diplomatski izolirati Austriju, u čemu je u potpunosti uspio. Osigurao je neutralnost Rusije i Francuske i savezništvo Italije. Za Italiju je ulazak u rat predstavljao nastavak njezine borbe za zaokruživanje nacionalnog teritorija, prije svega Venecije. Višku bitku treba promatrati i u okviru ponovnog otvaranja jadranskog pitanja koje je Italija nastojala nametnuti Austriji.

Ključne riječi: jadransko pitanje, diplomacija velikih sila, talijansko ujedinjenje, Austrijsko-pruski rat 1866., Talijansko-austrijski rat 1866.

Od antike do početka 19. stoljeća istočnojadranska obala posjeduje istaknuto geostrateško značenje; omogućavala je sigurnu plovidbu od luka sjevernog Jadrana prema Levantu. Upravo je njoj Venecija dugovala svoju veličinu i slavu. Njome su, preko Venecije, tekli trgovački sokovi između Bliskog istoka i Njemačke. Križarski ratovi to su dodatno potvrdili. Mlečani su komunikaciju održali čak i kada su Osmanlije izbili na Jadran. Venecija je izazovu odgovorila utvrđivanjem dalmatinskih gradova po načelima vojne revolucije *alla moderna*: spuštanjem zidina i izgradnjom šiljastih bastiona. Prodor u prijadransko zaleđe nije ju zanimao jer se njezina hegemonija temeljila na načelima pomorskog imperijalizma: držanja pogodnih luka kao čvorišta trgovine, tijeka novca, špijunaže i proizvodnje. Habsburška je nazočnost na Jadranu u ranom novom vijeku slabije zamjetna, i to na potezu od Karlobaga do Raše i od Trsta do Akvilejske lagune. Pa ipak, Beč je sve snažnije osporavao mletački dominij nad Jadranom, a to se očitovalo u pitanju uskoka, slobodne plovidbe odnosno *dominium maris Adriatici*, pripadnosti Marana i prava na Akvilejsku patrijaršiju.

Napoleonski ratovi doveli su do pada Venecije i njezinih prekomorskih posjeda Istre, Dalmacije i Jonskih otoka. Jadransko more koje je tradicionalno bilo područje interesa lokalnih sila: Venecije, Habsburga i Osmanlija, postaje prostor nadmetanja velikih sila: Francuske, Rusije i Britanije. Nakon kratkotrajne austrijske vlasti u Dalmaciji (1797. – 1805.) pokrajina je Mirom u Bratislavi 1805. pripala Francuskoj. Napoleon je dalmatinski posjed osmislio kao odskočnu dasku na putu prema istoku. Odmah se suočio s ruskom flotom u Boki, a nakon njezina odlaska 1807. godine s Britancima koji su se utvrdili na Visu. Jadran je postao dijelom globalnog francusko-britanskog sukoba koji se protegnuo od Australije do Baltika.

Padom Napoleona, Bečkim je kongresom 1815. godine potvrđena austrijska uprava nad Dalmacijom, Istrom i Venecijom. Austrija je dobila na upravu ne samo čitavu istočnojadransku obalu nego i onu apeninsku jer je kontrolirala Napuljsko Kraljevstvo i Papinsku Državu. U prvoj je intervenirala za revolucije 1821. godine, u drugoj 1831. Nakon Bečkog kongresa Habsburška je Monarhija jedina jadranska sila, što se nije zbililo još od rimskih vremena.

Povijest Jadrana u tom se razdoblju može promatrati u kontekstu Metternichove politike ravnoteže, odnosno očuvanja europskog mira na načelima konzervativizma i legitimizma. Nakon izbijanja Grčke revolucije 1821. godine Austrija se opire intervenciji velikih sila na Balkanu i otvaranju istočnog pitanja te čuva opstojnost Osmanskog Carstva. Pogledi Beča usmjereni su prema Njemačkoj, točnije Njemačkoj konfederaciji, koja je Beču povjerena na čuvanje, naročito prema konkurentskoj Pruskoj. Jadran za restauracije vojno i trgovački postaje gotovo mrtvo more. Dalmatinsko pomorstvo nema kapitala za prijelaz s jedra na par. Pa ipak, uspostavljenu europsku ravnotežu sve je teže održati u industrijskoj eri. Industrijalizacija i rast integrativne ekonomije nosile su izazove koji dugoročno Monarhiji nisu išli u prilog. Najveća prijetnja Austrijskom Carstvu predstavlja nacionalizam. Metternich je već na Bečkom kongresu znao da su sva višenacionalna europska carstva dugoročno osuđena na propast jer je Francuska revolucija legitimirala načelo nacionalne države.¹ Austrija je nakon Kongresa – zasićena država. Na Jadranu sve do revolucije 1848. Monarhija posjeduje malu ratnu flotu, i to većinom na jedra i s talijanskim posadama. Ne pokazuje smisao za more, niti pak koristi njegove prednosti kao druge zemlje, osobito one na atlantskoj obali Europe.²

Za revolucije 1848./49. godine ponovno je otvoreno jadransko pitanje. Obnovljena Mletačka Republika koju su pomogli dragovoljci iz svih talijanskih država postavila je zahtjev za istočnojadranskom obalom. Austrijska vlast privremeno je izgubila Veneciju i njezin arsenal; mornari su s dijelom brodovlja pribjegli su na talijansku stranu.³ Tijekom revolucije pobunjenoj je Veneciji u pomoć pritekla sardinska, napuljska, engleska i francuska flota. Združena venecijansko-sardinsko-napuljska flota od devetnaest brodova i pet parobroda pojavila se pred austrijskom ratnom lukom u Trstu. Sardinski ratni brodovi krstarili su uzduž istočne i zapadne jadranske obale od svibnja do rujna 1848. nastojeći zarobiti ili pak uništiti austrijske ratne brodove od Trsta do Pule. Njezina se

¹ Tezu o nesretnom austrijskom kancelaru koji je Europi osigurao sto godina mira, ali je znao da će ga nacionalizam potkopati inaugurirao je Henry KISSINGER u svojoj disertaciji *Obnovljeni svijet* (Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske), 1976.

² O aktivnosti flote talijanskih država vidi u: Stijepo OBAD, „Sukob talijanskih i austrijskih interesa na Jadranu u revoluciji 1848./49. godine“, *Pomorski zbornik*, Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije u Zadru, knj. 6, Zadar, 1968, str. 531–538.

³ Ibid.

aktivnost svela na izmjenu nekoliko topovskih hitaca s Austrijancima u Caorlu i Piranu. Sardinci su već tada pomišljali osvojiti otok Vis kao važnu austrijsku promatračnicu na Jadranu, ali vlada u Torinu taj prijedlog nije prihvatila.⁴

Odljev talijanskih časnika i mornara prisilio je Austriju na izgradnju i povećanje ratne flote i širenje nacionalnog sastava posade brodova.⁵ Rastuća opasnost talijanskog nacionalizma, odnosno pomorsko iskustvo iz 1848. natjeralo je Austriju tijekom 1850-ih godina na jačanje ratne mornarice. Nasuprot Veneciji, Trst je postao glavna ratna luka s arsenalom. Pula je također dobila na važnosti kao ratna luka u kojoj je podigla arsenal. Narasla je flota, koja se modernizirala uvođenjem korveta i fregata na vijak.⁶

Prvi rat za talijansko ujedinjenje 1848./49., kako ga Talijani nazivaju, završen je tek privremenim neuspjehom. Pijemontski državnik Camillo Benso di Cavour držao je da se ujedinjenje može ostvariti jedino uz vanjsku pomoć. Ideje da će talijansko ujedinjenje pokrenuti papa Pio IX. ili demokrat Mazzini, pokazale su se nerealnim. Cavour je imao sreću da je u susjedstvu imao francuskog cara Napoleona III., borca protiv europskog poretka, bivšeg revolucionara koji je tridesetih godina, za vrijeme egzila iz Francuske, živio i djelovao u Italiji. Cijeli je europski politički sustav nakon Bečkog kongresa išao za tim da se Francuska – domovina revolucije i Napoleona – drži u izolaciji. Car Napoleon III. taj je europski poredak kanio slomiti. Okrenuo se nacionalizmu kao najboljem sredstvu za razbijanje kongresnog sustava.

Za obojicu, Napoleona III. i Cavoura, Krimski je rat (1853. – 1856.) pružio izvanrednu priliku. Engleska i Francuska priskočile su u ratu u pomoć Osmanskom Carstvu kako bi ga spasile od Rusa. Rat je u Parizu i Londonu bio nepopularan jer su od studeni, bolesti i ruskih topova izgubili na Krimu više od 100 000 mladića. Francuska i Britanija pritiskale su Sardiniju i Austriju na rat jer su željele umanjiti vlastite gubitke. Austrijancima su nudili garancije za *status quo* u Italiji, ali je Beč ostao neutralan jer nije mogao ratovati protiv Rusa koji su ga spasili za revolucije 1849. godine. Bečki se dvor unatoč tome zamjerio Peterburgu. Kada su Rusi nastojali prodrijeti preko Balkana do Carigrada, Austrija im je zaprijetila ratom. Tada je nastala glasovita izreka da je „Austrija iznenadila svijet svojom nezahvalnošću”.

Nakon Krimskog rata Kraljevina Pijemont dobila je snažan glas u europskoj diplomaciji, a moćna je Austrija zapala u izolaciju. Takvo stanje iskoristili su 1859. Napoleon III. i Cavour i pokrenuli drugi rat za talijansko ujedinjenje. Nakon krvave bitke kod Solferina, plebiscita u središnjoj Italiji u prilog ujedinjenju i Garibaldijeve ekspedicije na Siciliju 1860. godine, 7. ožujka 1861. proglašena je

⁴ Ibid.

⁵ Stijepo OBAD, „Položaj Austrije na Jadranu za vrijeme rata u Italiji 1859. godine“, *Pomorski zbornik*, knj. 7, Zadar, 1969, str. 591–604.

⁶ Ibid.

Kraljevina Italija s kraljem Viktorom Emanuelom II. na čelu. Središte je nove države u Firenzi jer je Rim i dalje ostao u vlasti pape Pija IX. Tri mjeseca nakon ujedinjenja, početkom lipnja, iznenada je u svojoj 51. godini preminuo Cavour. Ispunio je glavninu svoje zadaće, ali nije ju u cijelosti završio. Pijemontezi su novu državu smatrali produžetkom njihove vlastite države. Nastala je nova krilatica: „Italija je stvorena, trebalo je stvoriti Talijane”. Osim Lacija, izvan sastava talijanske države ostala je Venecija s Venetom, Južnim Tirolom i Furlanijom.

Cavour i njegovi nasljednici više nisu mogli računati na francusku pomoć, nego štoviše na njihov otpor. Napoleon III. postao je jamac Papinske Države te se 1862. i 1864. odupro Garibaldijevu pokušaju da zauzme grad. Istovremeno talijanska politika za vrijeme Cavoura i nakon njega ulaže u podizanje revolucije na Balkanu i u srednjoj Europi kako bi oslabili Austriju i Tursku. Računaju na podršku Srbije te poljskih i mađarskih revolucionara. U Hercegovini lokalni vođa Luka Vukalović uz podršku Srbije i Rusije pripremao je početkom 1860-ih godina pobunu protiv Turske. U Dalmaciji su Garibaldijevi agenti pripremali tlo za intervenciju na Balkanu kako bi podigli revoluciju naroda protiv Austrije i Turske. U Genovi su se po Kossuthovu nalogu 1860. okupljali mađarski dragovoljci koji su imali sudjelovati u navedenom iskrcavanju u Dalmaciji.⁷ S hrvatske strane u tom su projektu sudjelovali Imbro Tkalac (1824. – 1912.) i Eugen Kvaternik (1825. – 1871.). U Torinu su nastojali i Hrvatsku uključiti u ustanak koji je trebao obuhvatiti Hrvatsku, Srbiju, Mađarsku, Poljsku i Češku; na ruševinama Austrije i Turske nastojali su ustrojiti podunavsku ili balkansku federaciju slobodnih slavenskih naroda.⁸

U tom se ozračju talijansko prisvajanje istočnojadranske obale pojavilo u mnogo jačem i širem obliku nego 1848. godine. Talijansko ujedinjenje ohrabrilo je njihove iredentiste na aktivnu propagandu putem novina i brošura koje su Hrvatima osporavale, a Talijanima davale pravo na Dalmaciju i Istru. Kvaternik je branio hrvatsko pravo na istočnojadransku obalu te se pobunio protiv navedene propagande i iskrcavanja u Dalmaciji s talijanskom zastavom. Talijanske pretenzije prema jadranskoj istočnoj obali te njihov odraz na talijansku manjinu u Dalmaciji

⁷ Ivan PEDERIN, „Drugi bokeljski ustanak (1882.) i Italija prema spisima austrijske špijunaže u zadarskoj pismohrani“, *Povijesni prilozi* (20), 2001, str. 239.

⁸ Vidi: Angelo TAMBORRA, *Cavour e i Balcani*, Torino, 1958; Nikša STIPČEVIĆ, „Marko Antonio Kanini i Srbija“, u *Dva preporoda. Studije o italijansko-srpskim kulturnim i političkim vezama u XIX veku* (Prosveta, Beograd), 1979, str. 173–267; Angelo TAMBORRA, „L'Europea danubiano-balcanica e l'Italia nel Risorgimento: la „Porta“ di Trieste“, *L'Italia nel Risorgimento e mondo danubiano-balcanico* (Istituto per la storia del Risorgimento italiano: Udine), 1958; I. PEDERIN, „I tentativi di Garibaldi di sollevare i Balcani contro l'Impero Asburgico“, *La Cultura nel mondo*, Roma (47), 1993, sv. 4.

služili su Beču kao upozorenje da ojača ratnu flotu kako bi mogla obraniti obalu od nove prijetnje s Apenina.⁹

Pomoć Talijanima u oslobođenju Rima i Venecije nije stoga mogla doći ni od Napoleona III. ni od liberalnih revolucionara, nego od autokratskog njemačkog državnika Bismarcka. Krimski rat i diplomatska izolacija Austrije tome su uvelike pridonijeli. Do navedenog rata Britanija se čvrsto zalagala za austrijske interese jer je podunavsku Monarhiju vidjela kao jamca europske ravnoteže i kulture te branu protiv Rusije. Nova britanska vlada na čelu s Henryjem Johnom Templeom, vikontom Palmerstonom, koja je došla na vlast početkom 1856., postala je pobornik talijanskog ujedinjenja.¹⁰ Ona nije imala snažnu europsku politiku, no unatoč tome u Londonu su držali da bi jedinstvena i nezavisna Italija bolje poslužila britanskim interesima na Mediteranu, a oni su za London poglavito gospodarski: slobodna trgovačka razmjena koja ide u prilog razvijenijoj Britaniji i zaštita vlasničkih prava britanskog kapitala u Italiji.¹¹

Bismarck je stoga ispravno držao da će Britanci ostati neutralni u njegovoj borbi protiv Austrije za dominaciju u Njemačkoj. London nije aktivno intervenirao u rat Pruske i Austrije s Danskom 1864. godine, gdje su britanski interesi, kao pomorske sile, bili u pitanju. Na unutrašnjem planu Britanija je posvećena debatama o izbornim reformama; intervenirali bi u europske poslove jedino ako bi ravnoteža na kontinentu bila poremećena. Britanskim se državicima tada nije činilo da je to slučaj.¹²

Druge sile također nisu mogle zaustaviti put prema ujedinjenju Njemačke koje je Italiji išlo u prilog. Nakon poraza u Krimskom ratu, Rusija se okrenula Aziji; na Balkan će se vratiti tek za bosanske krize 1875. – 1878. Nacionalni interesi Francuske i Rusije zahtijevali su sprječavanje njemačkog ujedinjenja i svako restrukturiranje srednje Europe koje će zaprijetiti njihovoj vlastitoj sigurnosti. Bismarck ih je stoga morao uvjeriti da nikad neće morati intervenirati protiv Rusije jer da ona nikad neće predstavljati opasnost za njihove interese. S Rusijom nije imao problema jer je iskoristio nezadovoljstvo Peterburga držanjem Beča u Krimskom ratu i rusku zahvalnost za prusku podršku tijekom poljske krize 1862. godine.

Najveći problem predstavljala je Francuska, ali Napoleon III. – kako je prethodno naglašeno – nije branio postojeći europski *status quo*. Štoviše, bio je

⁹ Paul KENNEDY, *Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000. The Rise and Fall of the Great Powers* (New York, Random House), 1987, str. 206.

¹⁰ Alan J. P. TAYLOR, *The Trouble makers. Dissent over Foreign Policy, 1792 – 1939*. (London, Faber and Faber), 2008, 66–67; Robert J. PARKER, *British Prime Ministers* (Gloucestershire, Amberley), 2013, str. 72.

¹¹ Derek BEALES, Eugenio F. BIAGINI, *Il Risorgimento e l'unificazione dell'Italia* (Bologna, Il Mulino), 2005, str. 172.

¹² Norman RICH, *Great Power Diplomacy 1814–1914*. (New York, McGraw-Hill), 1992, str. 199.

zagovornik nacionalnog načela koje će ga na kraju srušiti. Godinama je zagovarao rušenje poretka iz 1815. Francuski gubitci kod Solferina otriježnili su javnost. No unatoč tome, Napoleon III. intervenirao je u Meksiku gdje je meksički narod 1866. porazio francusku vojsku i godinu dana kasnije pogubio eksponenta francuskih interesa cara Maksimilijana I. Francuski je car dao zeleno svjetlo Bismarcku za rat protiv Austrije jer se nadao da će novi rat zasjeniti neuspjeh u Meksiku, da će se dokopati Belgije i osigurati dobitke na lijevoj obali Rajne. U krizi oko vojvodstava Schleswig i Holstein, zbog kojih su Austrija i Pruska 1864. složno porazili Dance, Bismarck je izjavio Napoleonu III. da Pruska ne želi ujediniti Njemačku, nego jedino ovladati područjem sjeverno od Frankfurta, odnosno od rijeke Majne. Napoleon III. očekivao je sigurne dobitke u slučaju Austrijsko-pruskog rata. Štoviše, vjerovao je da je Austrija jača od Pruske i da će nadvladati u ratu koji će toliko iscrpiti Njemačku da će Francuska postati najjača europska sila u poslijeratnom vakuumu. Stoga je Bismarcku dao jamstva da će u slučaju rata Francuska ostati po strani.¹³

Uoči trećeg rata za talijansko ujedinjenje 1866. godine, Austrijanci su i nadalje bez saveznika među velikim silama, dok su istovremeno u vlastitu Carstvu osjećali pritisak vlastitih nacija, poglavito Mađara, i kaotičnu financijsku situaciju.¹⁴ Gledajući iz Bismarckova motrišta, situacija za rat bila je povoljna zbog pruske superiornosti u naoružanju, prijateljskih odnosa s Francuskom i Rusijom i perspektive savezništva s Italijom. Savezništvo s Firenzom na poseban je način tražila pruska vojska, odnosno general Helmuth von Moltke, šef generalštaba, koji je izjavio da je osiguranje talijanske vojne podrške ključan preduvjet za rat jer će osigurati podjelu austrijskih snaga i vojnu nadmoć Pruske u Njemačkoj.

Napoleon III. blagoslovio je Bismarckove pregovore s Italijom; kao kum talijanskog ujedinjenja savjetovao je Talijane na savezništvo s Prusima kao jedini način pritiska na Austriju da dobiju Veneciju. Držao je da će otvaranje talijanskog fronta rat učiniti još krvavijim i time oslabiti zaraćene sile i prisiliti ih na kompenzacije Francuskoj.¹⁵ Ohrabreni savezništvom s Pruskom Talijani su se počeli pripremati za rat. Austrijanci su držali da će u slučaju rata na stranu Berlina stati ne samo Talijani nego i Francuzi. Stoga su 12. lipnja 1866. s Francuzima sklopili tajni sporazum obećavši da će Talijanima ustupiti Veneciju bez obzira na ishod rata u Njemačkoj. Zauzvrat su Austrijanci dobili jamstva da će Pariz ostati izvan sukoba i obećanje da će Francuska uložiti napore da uvjeri Talijane da i oni ostanu neutralni.¹⁶

Ugovor Beča i Pariza u slučaju Italije ostao je mrtvo slovo na papiru. Novoj je državi trebala vojna pobjeda koja bi sprala gorčinu demokratske opozicije da je

¹³ Ibid., str. 201.

¹⁴ Ibid., str. 197.

¹⁵ Ibid., str. 202.

¹⁶ Ibid., str. 202.

ujedinjenje 1861. godine postignuto stranom – francuskom intervencijom. Talijani su također računali da bi u slučaju pobjede mogli dobiti više od Venecije jer se njihov interesni prostor protezao od Južnog Tirola sve do Boke. Unatoč tome što je pripajanje preostalog nacionalnog područja moglo biti ostvareno isključivo u igri velikih sila, ujedinjenju su nastojali dati snažan nacionalni pečat koji je ostao blijed za prethodnog, tek djelomičnog uspjeha iz 1859. godine. Političari koji su naslijedili Cavoura pripadali su tzv. „historijskoj desnici“; bili su rodoljubi i sposobni administratori, ali ništa više od toga.¹⁷ Dana 8. travnja sklopili su vojno savezništvo s Pruskom. U slučaju zajedničke pobjede Italija je imala dobiti Veneciju. Ohrabreni Talijani odbili su austrijsku ponudu koja je stigla preko Pariza da će im predati Veneciju u zamjenu za neutralnost protiv Pruske.

Ratni cilj talijanske mornarice bio je u ostvarivanju prevlasti nad Jadranom što je vidljivo iz instrukcija koje je 5. lipnja 1866. vlada dala admiralu Persanu.¹⁸ Nova je država, protegnuta na četiri mora, morala izgraditi snažnu flotu kao jamac vlastite sigurnosti. Dužinu svoje obale Talijani su i prije ujedinjenja smatrali svojim blagoslovom, ali i izazovom. Njihov zapovjedni brod *Re d'Italia*, sagrađen u Americi za talijansku *Regia Marina* 1864. godine, simbolizirao je okrenutost nove države moru te je predvodio flotu u boju kod Visa.

U trenutku sukoba između dviju protivnica Austrije i Italije nije postojala presudna razlika u njihovoj industrijskoj i vojnoj snazi. U godini ujedinjenja, 1861., nova je država sudjelovala sa 2,5 % u svjetskoj industrijskoj proizvodnji, a Austrijsko Carstvo s 4,2 %. Mjereno stupnjem *per capita* industrijalizacije, u Britaniji je iznosio 64, u Habsburškom Carstvu 11, u Italiji 10, a u njemačkim državama 15 (Velika Britanija 1900. g. = 100). Nacionalni dohodak Italije – preračunat u kupovnu vrijednost dolara iz 1960. godine – u trenutku ujedinjenja poluotoka iznosio je 7,4 milijardi dolara, Austrije 9,9, a Njemačke 12,7. Po glavi stanovnika iznosio je 301 dolar za Italiju, 288 po stanovniku Habsburške Monarhije i 354 onog u Njemačkoj.¹⁹

Ipak, budući da je rat odlučen u dvije bitke – onoj na kopnu kod Custoze 24. lipnja i na moru kod Visa 20. srpnja – ti gospodarski pokazatelji nisu bili ni od kakve važnosti. Austrijska je flota bila slabija po svim pokazateljima osim po snazi vojne tradicije, sposobnosti i hrabrosti časnika i vojnika. Premda je Italija izgubila obje bitke, ratni je ishod bio odlučen daleko sjevernije; u bitci kod Sadowe, istočno od Praga, 3. srpnja iste godine. Zahvaljujući pobjedi Pruske nad Austrijom u navedenoj bitci Talijani su dobili Veneciju.

Konačno, koristeći još jedan Bismarckov rat, onaj 1870. protiv Francuske, Talijani su 1871. zauzeli Rim čime je nova država dobila svoju prirodnu prijestolnicu. Papa je prekinuo zasjedanje crkvenog koncila te se trajno povukao u Vatikan.

¹⁷ Giuliano PROCACCI, *History of the Italian People* (London, Penguin books), 1968, str. 328–329.

¹⁸ Grga NOVAK, *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća*, sv. II (Marjan tisak, Split), 2004, str. 155.

¹⁹ Paul KENNEDY, *Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000*, str. 149, 171.

Među političkom elitom ostala je zadaća oslobođenja pet „neotkupljenih provincija“ – *cinque province irredente*: Tirola, Gorice, Trsta, Istre i Dalmacije. Britanski je premijer lord Salisbury s obzirom na navedene iredentističke ambicije izjavio da Talijani imaju velik apetit, ali slabe zube.²⁰ Alpske su provincije ujedinjenje s Italijom nakon sloma Austrije 1918. godine, dok su one hrvatske Viškim bojem sačuvane u okviru hrvatskog nacionalnog korpusa.

The Battle of Vis in the Context of European Geopolitics

SUMMARY

The article considers the diplomatic climate in Europe on the eve of the Battle of Vis. The battle was fought during a short war in 1866 which Prussia and Italy waged against Austria. The war itself was preceded by complex diplomatic preparations during which the Prussian chancellor Bismarck sought to diplomatically isolate Austria, in which he completely succeeded. He ensured the neutrality of Russia and France and the alliance of Italy. For Italy, entering the war represented a continuation of its efforts to round off its national territory, especially Venice. The Battle of Vis should also be viewed in the context of reopening the Adriatic question that Italy sought to impose on Austria.

Keywords: Adriatic question, great power diplomacy, Italian unification, Austro-Prussian War of 1866, Italian-Austrian War of 1866

²⁰ Norman RICH, *Great Power Diplomacy 1814-1914*, str. 146.